

Umjetnička akademija u Osijeku

Artos / časopis za znanost, umjetnost i kulturu 2016.g.

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA I...

MANIFESTACIJE

L. [ČLANCI SURADNIKA](#)

L. Dioniz2016.

L. Festival lutke 2016.

L. Mja Čorak Slavenska i Dan plesa

L. Jarčevac 2016

L. Dani Julija Knifera

L. 51. Borštnikovi susreti

L. [UNIMA Tolosa i San Sebastian](#)L. [Kroflin L. Unima i San Sebastian](#)

L. Simpozij Virtualni prostor - suvremeni prostor

L. STUDENTSKI ČLANCI

ESEJI

IZDAVAŠTVO

Livja Kroflin

livjakroflin@gmail.com**Tek malen uvid u široko polje lutkarstva**

U Tolosi, baskijskom gradiću na sjeveru Španjolske, održan je od 30. svibnja do 3. lipnja 2016. godine 22. svjetski kongres UNIMA-e, praćen, kako je to običaj, međunarodnim lutkarskim festivalom, koji se usporedo s kongresom održavao u San Sebastián. San Sebastián (na baskijskom Donostia) bio je tako ne samo (službena) Europska prijestolnica kulture 2016., nego i ovogodišnji (neslužbeni) glavni grad lutkarstva. U devet vrlo intenzivnih dana od 28. svibnja do 5. lipnja po cijele su se dane održavale lutkarske predstave na otvorenom, a u večernjim satima u elitnim gradskim kazalištima. No kad bi me tko pitao što se može zaključiti o suvremenim kretanjima u lutkarstvu na osnovi viđenih predstava, odgovorila bih: ništa. Danje predstave, zbog sudjelovanje u radu kongresa, nisam mogla ni vidjeti, a službeni večernji program bio je zapravo vrlo nedostatan za bilo kakve zaključke. Tako je, uostalom, s bilo kojim festivalom. Svaki festival ovisi o shvaćanjima i ukusu selektora, o budžetu, dostupnim dvoranama, raspoloživosti željenih predstava i mnogim drugim zadanostima. Svijet lutaka prebogat je i preraznovrstan da bi se mogao obuhvatiti jednim festivalom, pa i najvećim mogućim. O viđenim predstavama moglo bi se reći, kako je to sažeo jedan kolega, da su pokazale „premalu dušu“. Pa i ono duše što su je imale, izgubilo se u prostoru golemih, reprezentativnih (vrlo lijepih, uostalom) kazališnih dvorana. Intimne lutkarske predstave, koje zahtijevaju bliži kontakt s publikom, nikako ne funkcioniraju na pozornicama kazališta većih od bilo kojeg našeg HNK.

Upravni odbor UNIMA

Samo je jedna predstava odskočila od svih ostalih: *Spartak* francuskoga kazališta iz Cannesa Théâtre La Licorne. Smještena u prostor amfiteatra, posebno izgrađenog za tu predstavu, izvodi se kombinacijom žive igre izražajno našminkanih glumaca, metalnih mehaničkih lutaka, govora i opernog pjevanja. Publika sjedi kao što je publika uvijek sjedila u amfiteatrima okružujući borište i promatrajući borbe gladijatora, i pita se jesmo li svi mi Spartak, pubunjeni robovi, robovi koji šute, rimski imperatori, ili rimski puk gladan kruha i igara... Predstava na visokoj umjetničkoj razini, koja dira u dušu i daje misliti. Toliko o umjetničkom. No iz svega što je viđeno, mogu se, dakako, izvući neki zaključci. Već to što je ponuda europske prijestolnice kulture obogaćena lutkarskim sadržajima, nešto govori, a govori o snalažljivosti španjolskih lutkara i mudrosti gradskih otaca San Sebastiána. Spomenimo uz to da je u Tolosi prije tek nekoliko godina otvoren novi lutkarski centar (kongres se održavao u dvorani u kojoj se inače izvode predstave), u sklopu kojega je i lutkarski muzej. Ne znamo kakve se inače predstave izvode (baskijsko lutkarstvo nije baš na

visokoj razini, barem prema naših kriterijima), ali znamo da se svake godine u Tolosi održava međunarodni festival kazališta lutaka. Muzej, koji ima više vrlo vrijednih izložaka i svakako ga treba posjetiti, ipak je prilagođen najviše djeci. Naravno. Kao što je velika većina predstava na festivalu namijenjena djeci, tako je i muzej trebalo učiniti privlačnim malim školarcima i doškolarcima, jer od odrasle se publike zasigurno ne bi mogao financirati.

Kao što je uobičajeno na kongresima i festivalima, bilo je i ovdje popratnih događaja, npr. izložaba, ali ono što nije baš uobičajeno, dogodilo se uoči kongresa. Primjećuje se, naime, da posljednjih godina vlada sve veći interes za znanstveno istraživanje lutkarstva, pa je tako i u San Sebastiánu, neposredno prije početka kongresa, održan dvodnevni međunarodni simpozij, na kojem su sudjelovali uvaženi sveučilišni profesori i znanstvenici iz cijeloga svijeta. Bio je posvećen fenomenu španjolskoga lutkarstva iz 17. stoljeća zvanom *máquina real*, ali proširen i drugim temama iz povijesti lutkarskoga kazališta u Europi i Americi.

Uopće, postoji velik interes za proučavanjem i očuvanjem lutkarske baštine. Je li to zato što je postajemo sve više svjesni i sve smo ponosniji na nju ili zato što se gubimo u bespućima suvremenog lutkarstva? Prvo je sigurno točno, a vjerojatno i ono drugo. UNIMA je postala vrlo velika, široko razgranata organizacija, i teško je objediniti toliko različitih shvaćanja lutkarstva. UNIMA se bavi organizacijskim, a ne umjetničkim pitanjima. I dobro je da je tako. UNIMA povezuje lutkare, širi informacije, brine o baštini, popularizira lutkarsku umjetnost, i na svakom festivalu daje barem malen uvid u lutkarsku produkciju. Koliko će tko koristiti od toga imati, ovisi o lutkarima samima.

Čime se sve UNIMA bavi, pokazuju sami nazivi njezinih radnih komisija. Uz pet geografskih (Afrika, Azija-Pacifik, Europa, Srednji Istok i Sjeverna Afrika, Tri Amerike) tu su i tematske komisije: Suradnja; Lutka u obrazovanju, razvoju i terapiji; Mladi; Baština; Školovanje lutkara; Međunarodni festivali; Komunikacija i odnosi s javnošću; Publikacije i suvremeni tekstovi; Socijalna pravda; Znanstveno istraživanje; Statut.

Osim već istaknutih pozitivnih trendova sve većeg zanimanja za znanstveno istraživanje i očuvanje baštine, vidljivo je da postoji razvijena svijest o sveobuhvatnosti lutkarstva, upotrebi lutke i u druge svrhe osim kazališne. Stoga je osnovana posebna komisija koja se bavi proučavanjem upotrebe lutke u nastavi i terapiji te u posebnom području koje bismo na hrvatski pomalo nespretno prevelikao „razvoj“, a u engleskom se već uvriježio termin „development“. Odnosi se na lutkarske projekte, predstave i druge aktivnosti koje se odvijaju unutar određene društvene zajednice s ciljem ostvarivanja pozitivnog društvenog učinka (pripada domeni edukacije, ali odnosi se više na izvanškolsko obrazovanje i to uglavnom odraslih).

UNIMA se sve više širi i na svakom se kongresu prima nekoliko novih nacionalnih centara u članstvo. Osnivaju se nove komisije, sve smo svjesniji raširenosti lutkarstva po doslovno svim krajevima svijeta. Pa ipak, u svemu tome krije se i jedna „kvaka 22“. Lutkarska je umjetnost svoj vrhunac dosegla u Europi 20. stoljeća. Sva nova shvaćanja, sve one predivne lutkarske predstave koje su lutkarstvo uzdignule u rang prepoznate kazališne umjetnosti, sve ono najzbudljivije što se u lutkarstvu dogodilo, dogodilo se u Europi u drugoj polovici 20. stoljeća. Na tome danas živimo i rastemo. Lutkarstvo svih drugih kontinenata bitno se razlikuje od europskoga. Azija živi na svojoj baštini i od nje, Afrika lutku najviše koristi u tzv. primijenjenom lutkarstvu, u neke druge, izvanumjetničke svrhe, dok se Amerika, donekle bliska europskom shvaćanju, uglavnom koristi lutkom za zabavu a gotovo da i nema visokog obrazovanja za lutkare. U Europi je najveća koncentracija lutkarskih kazališta, festivala, akademija, nacionalnih centara UNIMA-e i ostalih lutkarskih institucija, no budući da je Europa tek jedan mali kontinent i budući da se, politički korektno, želi po svaku cijenu izbjeći europocentizam, njezin se glas sve manje čuje. Osobito glas srednje i istočne Europe, gdje se i danas događaju vrhunska lutkarska ostvarenja, gdje postoje školovani glumci lutkari i lutkarski redatelji, gdje je kazalište lutaka pravo kazalište, ravnopravno dramskome, gdje se još (barem povremeno) izvode velike ansambl-predstave, gdje stvaraju veliki lutkarski redatelji. No promjene u tom smislu teško se mogu očekivati, budući da su u najvišem tijelu UNIMA-e zastupljeni doslovno svi krajevi svijeta. Novu Egzekutivu čine: Cheick Amadou Alheri Kotondi (Nigerija), Hamidreza Ardan (Iran), Cariad Astles (Vel. Britanija), Albert Bagno (Italija), Lucile Bodson (Francuska), Stanislav Doubrava (Češka), Katarina Klančnik Kocutar (Slovenija), Boris Konstantinov (Rusija), Livija Kroflin (Hrvatska), Louise Lapointe (Kanada), Tito Lorefice (Argentina), Manuel A. Morán (SAD), Helena Nilsson (Švedska), Idoya Otegui Martinez (Španjolska), Dadi Pudumjee (Indija), Pierre-Alain Rolle (Švicarska), Karen Smith (SAD), Dayu Tang (Kina).

Potpisnica ovih redaka našla se u Egzekutivi četvrti put, nakon tri (najveći dopušteni broj) uzastopna mandata te četverogodišnje stanke, i ponovno preuzela predsjedanje komisijom „Lutka u obrazovanju, razvoju i terapiji“. Već i sama ta komisija pokazuje nove tendencije u lutkarstvu (ne u *kazalištu* lutaka!). Osnovana kao komisija „Lutke u obrazovanju“, proširena je upotrebom lutke u terapiji, a onda i u novom području, koje je mnoge sudionike kongresa (uključujući i predsjednicu komisije!) ostavilo zbunjenima, a o kojem je već bilo govora, naime o lutkama u „razvoju“. Odonda smo svi mnogo naučili i vidljivo je kako je to područje vrlo široko, u nekim zemljama dobro zastupljeno, i sve zanimljivije i snažnije.

Potvrda jačanja lutkarstva kao „primijenjenog lutkarstva“ (pojam koji obuhvaća sva tri navedena područja) jest i velika (velika barem za naše pojmove ako ne i za mnogoljudnu zemlju domaćina) konferencija o uvođenju dramskog odgoja u škole, održana u Pekingu u lipnju ove godine. Kinesko ministarstvo obrazovanja donijelo je odluku da se u škole mora uvesti dramski odgoj, pa da bi se to moglo ostvariti, počele su se organizirati konferencije, radionice, seminari... Zahvaljujući bogatoj lutkarskoj tradiciji, ali i utjecaju UNIMA-e, na konferenciji je bilo i nekoliko sudionika koji su govorili o lutki u obrazovanju. Potpisnica ovih redaka govorila je o prednosti upotrebe lutaka u nastavi, osobito u poučavanju jezika (prvoga i inih jezika), ilustrirajući svoje izlaganje primjerima iz dvadesetogodišnje praksepoučavanja hrvatskoga kao inoga jezika uz pomoć lutke.

Svaki festival, svaki kongres, svaka konferencija daju tek malen uvid u široko polje lutkarstva, kako „umjetničkog“ tako i „primijenjenog“. Na svakome tko se bavi lutkarstvo jest da od svih tih sitnih komadića napravi slagalicu. No i sve će se slagalice nužno međusobno razlikovati.

